

LISINSKI LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROCIENJIV DOŽIVLJAJ!
200
GODINA
19/20

#beethoven2020

**SIMFONIJSKI ORKESTAR, ZBOR
I SOLISTI MUZIČKE AKADEMIJE
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

CAPPELLA ODAK

MLADEN TARBUK, dirigent

Subota, 9. studenoga 2019. u 19.30

Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Ludwig van Beethoven
Deveta simfonija u d-molu, op. 125, za soliste, mješoviti zbor i orkestar

Allegro ma non troppo, un poco maestoso

Scherzo. Molto vivace – Presto

Adagio molto e cantabile – Andante moderato

*Finale. Presto – Allegro assai – Allegro assai vivace (alla marcia) – Andante maestoso
– Adagio ma non troppo ma divoto – Allegro energico e sempre ben marcato – Allegro
ma non tanto – Presto – Maestoso – Prestissimo*

**SIMFONIJSKI ORKESTAR, ZBOR
I SOLISTI MUZIČKE AKADEMIJE
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
CAPPELLA ODAK
JASENKA OSTOJIĆ, zborovođa
MLADEN TARBUK, dirigent**

Solisti:
Darija Auguštan, sopran, 5. g. studija pjevanja
Emilia Rukavina, mezzosopran, 4. g. studija pjevanja
Roko Radovan, tenor, 2. g. studija pjevanja
Miha Bole, bas, 4. g. studija pjevanja

Nakon koncerta s umjetnicima razgovara Gordana Krpan.

Produkcija:

**Koncert u povodu 350 godina Sveučilišta u Zagrebu
i ususret 250. obljetnici rođenja Ludwiga van Beethovena**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

REKTOR: prof. dr. sc. Damir Boras

DEKAN: Igor Lešnik, prof. art.

DIRIGENT: Mladen Tarbuk, prof. art.

ZBOROVOĐA: Jasenka Ostojić, prof. art.

SOLISTI:

Darija Auguštan, sopran, 5. g. studija pjevanja

Emilia Rukavina, mezzosopran, 4. g. studija pjevanja

Roko Radovan, tenor, 2. g. studija pjevanja

Miha Bole, bas, 4. g. studija pjevanja

MENTORI:

Snježana Bujanović-Stanislav, nasl. izv. prof. art. (Darija Auguštan)

Martina Gojčeta Šilić, izv. prof. art. (Emilia Rukavina, Roko Radovan)

Giorgio Surian, nasl. prof. art. (Miha Bole)

4

SIMFONIJSKI ORKESTAR MUZIČKE AKADEMIJE SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ČLANOVI ORKESTRA:

KONCERTNI MAJSTOR: Ivan Graziani

PRVE VIOLINE: Marko Glogović, Blaž Žagač, Ema Kalšan, Matej Mijalić, Petar Ruk, Ivo Martinović, Ana Pavković, Edita Kolovrat, Mengsen Wang, Benedikt Kocijan, Pavla Grabar, Ivana Miličić, Ante Slišković, Jakov Sekula, Matej Žerovnik

DRUGE VIOLINE: Maja Duhović, Matej Mihaljević, Luka Kojundžić, Lucija Kanceljak, Fran Bobić, Noami Konforta, Klaudija Cobenzl, Anđela Lijović, Meri Anastasov, Jakov Šredl, Jelena Lelas, Tomislav Špehar, Ivanica Novaković, Laura Šturbek Kraljević

VIOLINE: Kristina Knežević, Filip Vitko, Filip Kojundžić, Bartul Lakotić, Marta Balenović, Lucija Marinović, Iva Šalić, Barbara Vlainić, Dora Šimunić, Leonarda Okmažić, Filip Nemet Gužvić, Bruno Tarbuk

VIOLONČELA: Lucija Pejčković, Jurica Mrčela, Tonko Marković, Josip Boštjančić, Martina Vuletić, Martin Kutnar, Janko Franković, Lana-Lucija Horvatić, Zoran Resnik, Ela Radman

KONTRABASI: Matija Kasaić Drakšić, Mihael Ros, Vinko Vujec, Pavle Kladarin, Mislav Peović, Fran Slogar, Luka Krištofić, Ivan Dominik Stepić

FLAUTE: Barbara Turk, Dunja Đurđević, Barbara Kšenek, Erin Keleuva, Barbara Tomić (fl. picc.)

OBOE: Ivan Vlainić, Josipa Lončar, Višnja Stapić, Ivan Baričević

KLARINETI: Duje Stanić, Nathan Ukalović, Sunčica Hadaš, Antonio Uremović

FAGOTI: Eva Fritz, Šime Vuksan, Domagoj Pečar, Bruno Škrapić, Grgur Konkoli Kolar

ROGOVI: Matej Fridl, Barbara Dolenc, Klara Čavar, Blaž Košec

TRUBE: Alen Vađunec, Ante Sočo

TROMBONI: Ivan Gužvinac, Hrvoje Kurtanjek, Kristijan Leš

TIMPANI: Rupert Čunko, Andrea Pedron

5

ZBOR MUZIČKE AKADEMIJE SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

SOPRANI: Anamarija Barišić, Martina Barišić, Petra Bučo, Danijela Varga, Terezija Galić, Lorena Herman, Kristina Hrenek, Gabriela Hrženjak, Iris Imamagić, Martina Ivanković, Lorena Ivšak, Lucija Job, Marija Jurić, Nela Katalenić, Vlatka Kladarić, Silvia Klinar, Lorena Kolarić, Lucija Lazički, Anamaria Ledinek, Marija Anđela Biondić, Mija Mihanović, Katarina Perić, Barbara Pijetlović, Stefani Pijetlović, Maja Piljek, Dea Quivlaku, Modi Rabak, Sara Selmanović, Karla Sever, Mihaela Šarec, Marina Veža, Antonija Žarković, Žana Žganec

ALTOVI: Petra Akrap, Mihaela Antolović, Katarina Nera Biondić, Timna Bjažević, Ivona Božić, Doris Brajković, Paula Dužanec, Marina Đoković, Dora Grizelj, Ana Horvat, Ana Hrvatin, Paula Jadrušić, Lucija Klarić, Lea Konjetic, Matea Koren, Ana Maria Kos, Latica Kovačević, Magdalena Križnik, Tena Maletić, Nora Mamić, Laura Marincel, Magda Mas, Kristina Matković, Lucija Matković, Doris Mihaljević, Ema Miličević, Hana Novoselec, Lorna Obućina, Lea Pavković, Ružica Radoš, Marija Salečić, Vinka Siladi, Iskra Silvestri Valdevit, Suzana Simić, Karla Šain, Taša Šinkovec, Rea Štrukelj Pahović, Ana Topić, Mina Ždinjak

TENORI: Marko Antolković, Damjan Bakić, Leonard Benjak, Ivan Buljan, Jure Černeha, Tomislav Ferderber, Luka Golec, Jura Kaurinović, Josip Luković, Roko Radovan, Emanuel Tomljenović, Nikola Trputeć

BASOVI: Stipe Bakić, Nikola Bašić, Josip Berend, Matko Bobić, Ivan Božanić, Lovro Bzdilik, Arsen Dalibaltayan, Matija Drofenik, Silvestar Fridrich, Tomislav Gajski, Mihael Hižak, Mihael Horvat, Dominik Kiseljak, Fabijan Koščak, Bruno Kota, Ivan Makar, Julijan Martinčević, Igor Matavulj, Patrik Međimurec, Filip Mišković, Davor Nekjak, Martin Pleše, Dino Prpić, Juraj Rebernjak, Tomislav Ružak, Filip Šimunović, Luka Škrlec, Nikola Šrajbek, Marko Vucković, Edi Vugrinec

CAPPELLA ODAK

SOPRANI: Marija Banjedvorec, Marta Brkljačić, Ema Jusić, Mateja Mervić, Mirela Namjesnik, Ema Novak, Silvija Sarapa, Tanja Težak, Laura Vidović

ALTOVI: Ines Grubišić, Kirka Klišmanić-Mrak, Ema Kopi, Lucija Kuharić, Ana Peran, Lea Peretić, Valentina Petruša, Maja Radić, Lucija Siruček, Anamarija Sočo, Antonela Šupe, Anamarija Žugić

TENORI: Juraj Borić, Antonio Ceković, Danijel Halužan, Jurica Jurić, Ivo Majer

BASOVI: Tomislav Babić, Danijel Herman, Velimir Kačurov, Matija Matić, David Ropac, Silvestar Višić

PRIDRUŽENI ČLANOVI

SOPRANI: Marinela Blažutić, Marina Čičak, Nikolina Horvatinović, Magdalena Kralj

TENOR: Kristian Hiršl

DIRIGENTICA ZBORA: Jasenka Ostojić, prof. art.

KOREPETITOR: Stipe Iličić, 5. g. studija klavira

IZVRŠNA PRODUKCIJA: Vesna Rožić

ODNOSI S JAVNOŠĆU

Ida Szekeres
Gabriela Paradžik

Umjetnički put **Mladena Tarbuka** složen je i razgranat; u posljednjih tridesetak godina dirigirao je ponajboljim svjetskim ansablama, kao što su ansambl Mađarske državne opere, *Sinfonietta Cracovia* ili *Opera na Rajni*. Njegova su djela izvođena na najprestižnijim festivalima: *George Enescu*, *Wien Modern*, *Festspiele Bregenz*, *Svjetski dani glazbe* ili *Risuonanze*, a velik dio svoje stvaralačke energije posvetio je u mladima, kao profesor kompozicije, dirigiranja, orkestra i teorije glazbe na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Dobitnik je brojnih inozemnih i domaćih nagrada, među kojima se ističe Nagrada *Josip Štolcer Slavenski*, koju je dobio četiri puta. Autor je devedesetak djela, među kojima su poznatija: balet *Tramvaj zvan čežnja*, orkestralna djela *Sinfonia*, *Stara hrvatska glazba*, *Koncert za flautu i orkestar* te od komornih djela *Twist*, *Plač Jeruzalema*, *A tre*, *4 Estancias*, kao i ciklusi za visoki sopran i komorni ansambl *Medida del tiempo* i *Sanjači*. Za hrvatsku je glazbenu baštinu vrlo važan njegov rad na suvremenim izdanjima kapitalnih djela, poput *Ljubavi i zlobe* Vatroslava Lisinskog, *Zajčeva Zrinjskog*, *Simfonije* Dore Pejačević ili simfonijskih pjesama *Sunčana polja* i *Sablasi* Blagoja Berse.

Jasenka Ostojić redovita je profesorica na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, na kojoj vodi Zbor i Komorni zbor, postižući zapažene uspjehe i surađujući s uglednim umjetnicima današnjice (M. Horvat, V. Gergijev, R. Muti itd.). Kao dirigentica surađivala je s brojnim ansablama, kao što su Zagrebački solisti, Hrvatski komorni orkestar i Zbor Hrvatske radiotelevizije. Specijalizirala je vokalnu izobrazbu pjevača mladenačke dobi kod Bečkih dječaka. Godine 2006. osniva Hrvatsko društvo *Collegium pro arte* pri kojem djeluju zborovi Cappella Zinka i Cappella Odak te novoosnovani ansambl Odak Camerata. Kao dirigentica zborova i orkestrara osvojila je desetak državnih i međunarodnih nagrada, među kojima su i dva europska *Grand prix*. Ravnala je i brojnim praižvedbama, među kojima se ističu djela J. Magdića, T. Uhljaka, I. Josipovića, D. Bukvića, S. Drakulić, M. Tarbuka, A. Knešaureka, F. Đurovića i drugih. Umjetnička je voditeljica *World Choir Festival on Musical*, Solun, Grčka.

Darija Auguštan (Zagreb, 1996.) studentica je pete godine pjevanja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u razredu Snježane Bujanović-Stanislaw. U naslovnoj je ulozi nastupila u akademskoj produkciji opere *Lukava mala lisica* L. Janáčka i kao Fiordiligi u operi *Così fan tutte* W. A. Mozarta. Debitirala je 2019. u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu u ulozi Prve dame u operi *Čarobna frula* W. A. Mozarta. Kao solistica nastupila je uz Zagrebačku filharmoniju i Simfonijski orkestar HRT-a. Surađivala je s renomiranim umjetnicima, poput G. i A. Zeller, C. Visce, D. Vejzović, M. Tarbuka, T. Fačinija, F. A. Kragera i dr. Osvojila je prve nagrade na Međunarodnom natjecanju *Bruna Špiler* (2014.), državnim natjecanju HDGPP-a (2015.), Međunarodnom natjecanju *Lav Mirski* (2016.) i Natjecanju *Papandopulo* (2017.). Na 22. *Lions Grand Prixu* osvojila je drugu nagradu. Godine 2018. plasirala se u finale Natjecanja *Ferruccio Tagliavini* u Austriji. Sudjelovala je i na Natjecanju *Ferdo Livadić* u Samoboru te na 52. Tribini *Darko Lukić* (2019.). Višestruka je dobitnica Rektorove i Dekanove nagrade.

Emilia Rukavina (Rijeka, 1995.) studentica je četvrte godine pjevanja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u razredu Martine Gojčete Silić i apsolvantica Pravnog fakulteta u Rijeci. Među njezinim nastupima u opernim produkcijama ističu se uloga Dorabelle u operi *Così fan tutte* W. A. Mozarta, Clotilda u operi *Norma* V. Bellinija, Berta u operi *Sevilijski brijač* G. Rossinija, kao i Medeja u „interaktivnoj“ operi *ReCallas Medea* u produkciji Hrvatskoga narodnog kazališta u Rijeci. U ulozi Mercedes u operi *Carmen* G. Bizeta nastupila je u pulskoj Areni s ansablom riječke Opere. Profesionalni debi ostvarila je ulogom Giovanne u operi *Rigoletto* G. Verdija. Nastupa i na koncertnoj pozornici u oratorijskom repertoaru, u rasponu od Pergolesija do Rossinija. Osvojila je prve nagrade na regionalnom i državnom natjecanju HDGPP-a (2017. i 2019.) i na Međunarodnom natjecanju *Lav Mirski* (2018.). Posebnu nagradu osvojila je na Natjecanju *Mikulaš Schneider-Trnavsky* u Slovačkoj 2019. godine. Višestruka je dobitnica Rektorove nagrade i stipendistica Rotary kluba. Usavršavala se kod G. i A. Zeller, D. Vejzović, T. Mužeka, Y. Kamdzalova, C. Unander-Scharina i M. Behrendsa.

Roko Radovan (Lumbarda, 1994.) student je druge godine pjevanja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u razredu Martine Gojčete Silić. Među njegovim se opernim nastupima izdvaja sudjelovanje u akademskoj produkciji opere *Figarov pir* W. A. Mozarta, a od koncertnih nastupa ističe se izvedba ciklusa popijevki *Pjesnikova ljubav* R. Schumanna. Kao solist surađivao je s Karlovačkim komornim orkestrom i Simfonijskim orkestrom Hrvatske radiotelevizije, s kojim je nastupio na otvaranju festivala *Zagreb Classic*. Interpretacijom skladbi P. I. Čajkovskog postaje laureatom Natjecanja ruskih romanci u Ljubljani. Trostruki je dobitnik prve nagrade na Međunarodnom natjecanju *Lav Mirski* u Osijeku. Prve je nagrade dobio i na Natjecanjima *Vera Kovač Vitkai* u Novom Sadu i dvaput na regionalnom i državnom natjecanju HDGPP-a. Voditelj je i pjevač višestruko nagrađivanih klapa. Skladatelj je tradicijske vokalne glazbe koja je više puta izvođena na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu. Godine 2018. dobio je Nagradu *Drago Ivanišević* za poeziju.

Miha Bole (Postojna, 1988.) student je četvrte godine pjevanja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u razredu Giorgia Suriana. Na Konzervatoriju u Ljubljani završio je studij pjevanja u klasi Janka Volčanška, a u istome gradu trenutačno studira i informatiku. Bio je član nekoliko zborova, među njima Komornog zbora *Ave*, mješovitog zbora Konzervatorija u Ljubljani i akademskog zbora Sveučilišta Primorska. Od 2012. član je međunarodnog komornog zbora *Utopia & Reality*. Djelovao je i kao umjetnički voditelj i dirigent muške vokalne skupine *Goldinar* te dirigent Komornog zbora *Arima*. Kao solist nastupio je u izvedbi *Rekvijema* W. A. Mozarta i G. Fauréa, u *Petite messe solennelle* G. Rossinija, u ulozi Markiza u operi *Traviata* G. Verdija, kao Don Alfonso u operi *Così fan tutte* W. A. Mozarta i u izvedbi opere *Lukava mala lisica* L. Janáčka. Kao član zbora sudjelovao je u izvedbama Verdijevih opera *Otello* i *Traviata* te u operi *Faust* Ch. Gounoda. Djelovao je i u sklopu profesionalnog opernog zbora SNG-a Ljubljana, izvodeći djela G. Verdija i G. Bizeta. Na slovenskom državnom natjecanju solo pjevanja TEMSIG godine 2013. osvojio je drugu nagradu.

Andrea Rakitić, studentica 5. g. studija muzikologije
mentor: prof. dr. sc. Dalibor Davidović

Malo je koje djelo ljudskog uma prouzročilo takav dalekosežan utjecaj na ljudsku civilizaciju kao *Deveta*. Ono se ne iscrpljuje samo u onom glazbenom, nego uspijeva emanirati značenja u raznim smjerovima, slojevima i aspektima. Katkad *ready-to-use* pristup rezultira posvemašnjim apsurdima: u vrijeme najstrašnije klaonice Drugoga svjetskog rata Furtwängler i Mravinski dirigiraju gotovo istodobno u srcima suprotstavljenih imperija to djelo koje je, kako se činilo, uzaludno pozivalo na pobratimstvo svih lica u Svemiru; ili danas, kad kao himna ujedinjene Europe, nametnuta doduše krajnje nedemokratski diktatom Herberta von Karajana, muklo odzvanja na šengenskim granicama koje nas silom čuvaju od bratskog zagrljaja ljudi s drugih kontinenata – mnogo puta se, upravo na primjeru uporabe toga djela moglo uvidjeti kako Majstorova ideja pročišćenja čovječanstva umjetnošću baš ne drži vodu. A s druge strane, borba antičkog *Nemesisa* i kršćanske *Nade*, koju simfonija iznosi u stilu napete drame, nadahnjuje i danas ponekog od mladih ljudi da postane aktivan član ljudske zajednice i praktično radi na njezinu preoblikovanju.

Naš skromni studentski doprinos ne može, dakako, doseći vrhunsku perfekciju gostujućih orkestara u ciklusu *Lisinskom subotom*, ali vam ipak može biti zanimljiv, jer ćete imati priliku čuti interpretaciju koja će se, koliko god je to bilo moguće, držati skladateljeve intencije. Naime, kako to često bude, od trenutka kad se počelo s obožavanjem toga djela, počinje i njegovo čitanje u smjeru celebriiranja, pa slijedom toga zvuk postaje sve masivniji, gotovo majestetičan, tempa sve sporija i djelo počinje zvučati sve dalje od onoga kako je zapisano u partituri. Situaciju je zakomplicirala i činjenica da postoje znatne divergencije između oznaka tempa u rukopisu partiture, njezinu prvom tiskanom izdanju i raznim pismima i člancima objavljenima za Beethovenova života. Što je Beethoven doista želio? U trenutku praizvedbe on je i tako bio potpuno gluhi i nije bio u stanju korigirati ni jednu oznaku ili notu na temelju slušnog dojma, što su mnogi tadašnji kritičari sarkastično primjećivali. Unatoč tome, postoje u partituri naznačene jasne ideje koje su kasnije izvedbe i u cjelini i u detaljima potpuno znale iznevjeriti: primjerice, tempo prvog stavka morao bi odgovarati tempu *Ode radosti*, turske koračnice i dvostruke fuge u četvrtom stavku; tempo trećeg stavka morao bi biti onoliko sporiji od prvog stavka koliko je drugi stavak brži; ili, recitativ violončela i kontrabasa na početku četvrtog stavka morao bi se izvoditi u recitativnom stilu, ali u tempu kojim stavak započinje. To su samo neke od najočitijih razlika. Vjerujem da će vam biti zanimljivo pratiti večerašnju izvedbu i uočiti još pokoji detalj koji će učiniti vaš doživljaj potpunijim i izvornijim.

Mladen Tarbuk, prof. art.

LUDWIG VAN BEETHOVEN: DEVETA SIMFONIJA

Bečka je publika uzbuđena i puna očekivanja dočekala 7. svibnja 1824., kad je u kazalištu Kärntnertor prvi put izvedena *Deveta simfonija u d-molu, op. 125, za soliste, mješoviti zbor i orkestar Ludwiga van Beethovena*. Od tada do danas gotovo da je nemoguće nabrojiti izvedbe toga djela. Pokušaj detaljne povijesti njegova izvođenja bio bi stoga Sizifov posao, no vrijedi ipak istaknuti neke od prijelomnih trenutaka. Primjerice, Richard Wagner bio je toliko opčinjen djelom da je napisao i vlastite aranžmane, kao i klavirski izvadak, a ravnao je i velikim brojem izvedbi, pa tako i prigodom osnutka operne kuće u Bayreuthu. Valja izdvojiti i izvedbe kojima je dirigirao Leonard Bernstein, poput one u povodu pada Berlinskoga zida 1989. godine. Dio posljednjeg stavka Beethovenove *Devete* izveden je i na otvorenju Zimskih olimpijskih igara u Japanu 1998., a pojedini dijelovi simfonije pojavljuju se

i kao glazba u filmovima, kao što je film *Paklena naranča* Stanleyja Kubricka. Godine 1972. *Oda radosti* iz četvrtog stavka postala je i službenom himnom Europske unije.

Deveta simfonija ima svoju povijest i u Zagrebu. Inventarne knjige muzikalija zagrebačkog Musikvereina (poslije Hrvatskoga glazbenog zavoda) svjedoče o brojnim izvedbama Beethovenovih djela još od 1827. godine. No *Deveta* će praizvedbu u Zagrebu doživjeti tek 1900. godine u dvorani Sokola pod dirigentskim vodstvom Antona Stöckla. Novinski članci u arhivima svjedoče o kontinuiranim izvedbama simfonije. Bilježe da je godine 1911. to Beethovenovo djelo izveo Savez glazbenika Hrvatske i Slavonije pod vodstvom Milana Zune. Simfonija je uveličala i 25. obljetnicu diplomatskih odnosa Japana i Hrvatske u svibnju 2018. godine, na koncertu u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu, kojim je ravnao Nikša Bareza. U srpnju ove godine *Devetu* je u Puli izveo orkestar Opere Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca iz Rijeke u suradnji sa zborom Muzičke akademije Zagreb kojim je dirigirao Jordan Kamdžhalov.

Skladana između 1822. i 1824., *Deveta simfonija* nastala je u skladateljevima poznim godinama. Premda slijedi klasični četverostavačni model simfonije, stavci su raspoređeni nešto drukčije negoli je to uobičajeno, pa je *scherzo* došao na drugo mjesto, prije polaganog stavka. No istinski revolucionarni aspekt simfonije je prisutnost vokalnih dionica u četvrtom stavku – solisti i zbor koji pjevaju stihove Friedricha Schillera bili su nešto dotad nečuveno i učinili su to djelo besmrtnim. Iako je riječ o općepoznatoj činjenici, treba ipak podsjetiti da je Beethoven skladao to djelo već potpuno gluhi.

Prvi stavak, *Allegro ma non troppo, un poco maestoso*, počinje uvodnim materijalom bez jasne naznake tonaliteta, praznim kvintama u *pianissimu*, iz kojih će se postupno artikulirati monumentalna glavna tema u *fortissimu* i jasnom d-molu. Nakon prolaznog smirenja nastupa kompleks sporedne teme u medijantnom B-duru. Sastoji se od tri tematske formacije, od kojih je prva lirskog karaktera, dočim se druge dvije marcijalnim tonom približavaju glavnoj temi. Povratak uvodnog materijala naznačuje početak provedbe, koja se sastoji od četiri epizode, pri čemu treću čini *fugato*. Njezina kulminacija u *fortissimu* priprema tonalitetnu regiju dominante osnovnog tonaliteta, vodeći prema reprizi. U samoj reprizi, koja se događa između d-mola i istoimenog dura, kompleks sporedne teme izostaje. Svečana, poprilično duga koda na kraju stavka donekle zbunjuje nastupom u F-duru, a zatim i nizom nadolazećih modulacija; naposljetku se smiruje u početnom d-molu sa znakovitim taktom tišine kojim stavak završava.

Energičan drugi stavak, *Molto vivace*, trodijelni je *scherzo* u osnovnom tonalitetu simfonije, d-molu. Iako na prvi pogled klasičan, njegova je nutarnja struktura razvedena i pokazuje neočekivana obilježja. Prvi se dio sastoji od dviju cjelina; u prvoj se pojavljuju dvije prepoznatljive tematske formacije, a obje su cjeline obilježene fugalnim postupcima. Kontrastni trio u D-duru mirnog je karaktera i oslanja se na zvuk puhaćih instrumenata, koji ustupaju mjesto gudačima. Drugi nastup *scherza* završava kratkom pojavom nekoliko početnih taktova trija koji se oštro prekidaju kadencom.

Adagio molto e cantabile, u B-duru, neuobičajeno je dug, polagani stavak za simfonije toga doba. Skladan kao dvostruka tema s varijacijama, počinje mekim uvodom nakon kojega violine iznose lirsku prvu temu u B-duru, dok ih puhači imitiraju na završecima fraza poput jeke. Za njom dolazi druga tema u D-duru, na trenutke anticipirajući melodijski materijal *Ode radosti* iz posljednjega stavka. Glazba se potom vraća u početni tonalitet varijacijom prve teme, bogatije ornamentirane. Varijacija

druge teme skreće u G-dur. Rogovi i flaute u prvom su planu u drugoj varijaciji prve teme (u Es-duru), koja se razvija sve dalje od početnog materijala. Treću varijaciju prekidaju zvukovi fanfara, ponovno anticipirajući finale simfonije. Stavak završava u mirnom, ali sugestivnom ugođaju.

U finalu *Devete simfonije* Beethoven će učiniti nešto dotad nezamislivo: dodati glas u do tada potpuno instrumentalnu vrstu. Pritom se mogao osloniti i na svojevrsan eksperiment, vlastitu *Fantaziju za klavir, zbor i orkestar u c-molu*, op. 80. Tematska građa prethodnih triju stavaka *Devete simfonije* tako je artikulirana da je pogodna za reminiscencije. Louis Spohr taj je postupak smatrao neukusnim, objašnjavajući ga manjkom inspiracije nakon tri monumentalna stavka, no njegovu sudu proturječi promišljenost cjeline djela. Stavak počinje fanfarama i citatima građe iz prethodnih stavaka. Nakon dugog uvodnog odsjeka, violončela i kontrabasi prvi put donose cjelovitu temu *Ode radosti*. Za njima će je ponoviti violončela i viole, naposljetku i violine. Tema se zatim donosi u sjaju punog orkestra. Trenutak koji je mogao šokirati publiku na praizvedbi jest prvi nastup basa uz povremene potvrde zbora. Sva četiri vokalna solista (sopran, alt, bariton i bas) unisono pjevaju stihove *Ode*. Napetost i svečanost stavka progresivno raste elaboriranjem melodijskog materijala.

Slijedi nov odsjek herojskog ugođaja, a iznose ga tenor solo i muški zbor. Nakon kratkog vokalno-instrumentalnog dijela, slijedi četverglasna fuga, vodeći prema najsvečanijem trenutku finala, nastupu zbora koji u *fortissimu* pjeva dobro poznate stihove *Ode radosti*:

*Radosti, božanska iskro,
Divna kćeri edenska,
Žarom tvojim prožeti smo,
U tvom hramu, Nebeska!
Čarobnost se tvoja laća
Sveg' što dijeli navika,
Svi će ljudi biti braća
Sred tvog blagog okrilja.
Združite se, milijuni,
Cjelov svijet nek' prožima,
Nad zvjezdanim dvorima
Otac drag nas mirom puni.
(prepjev: Sead Muhamedagić)*

Stavak se smiruje u odsjeku koji priziva kršćansku liturgijsku glazbu s odgovarajućim tekstom himne koja uzvisuje i slavi Boga. Slijede završna dvostruka vokalno-instrumentalna fuga i koda u svečanom D-duru, a stavak se primiče kraju grandioznim *prestissimom*, donoseći posljednji put zvukove *Ode radosti* i zatvara se završnom kodom.

Andrea Rakitić, studentica 5. g. studija muzikologije
mentor: prof. dr. sc. Dalibor Davidović

SCHILLER I DEVETA

Friedrich Schiller je, uz Goethea, možda najpoznatiji njemački pisac uopće. Odrastajući u pobožnoj obitelji, od djetinjstva je proučavao Bibliju. Spisateljsku karijeru počinje još u vrijeme školovanja u Karlschule, gdje nastaje njegova drama *Die Räuber (Razbojnici)*, u kojoj tematizira buntovništvo i zahtjev za slobodom

od tiranije aristokracije. Nakon završene akademije, Schiller, sad već mladi vojni liječnik, krši izravnu zapovijed da ostane na svojem mjestu i odlazi u Mannheim na premijeru svoje drame *Razbojnici* postižu velik uspjeh, ali i zabranu, a sam Schiller biva uhićen zbog odbijanja izravne zapovijedi. Godine 1782. bježi pred vlastima iz Stuttgarta preko Frankfurta, Mannheima, Leipziga i Dresdena u Weimar. Tijekom toga razdoblja ovisio je o svojoj obitelji i prijateljima, koji su mu pružali financijsku i moralnu potporu. Otada datira i njegovo dugogodišnje prijateljstvo s Christianom Gottfriedom Körnerom, iz kojega će proizići njegova najpoznatija pjesma.

Dvogodišnji boravak kod Körnera bilo je jedno od najsretnijih razdoblja u Schillerovu relativno kratkom životu. Već prve godine, 1785., nastaje *An die Freude (Oda radosti)*, koju objavljuje godinu nakon toga u časopisu *Thalia*. No petnaest godina poslije, u pismu Körneru, Schiller je svoju pjesmu ocijenio neuspjelom. Dok je njezinu živahnost i vatrenost mogao prihvatiti, njezin je zanos smatrao pretjeranim. Schiller je revidira, nastojeći utišati njezin žar, ali tako da ipak ne naruši njezinu bit. I doista, premda nisu velike, sve se promjene odnose na kritiku društva. Primjerice, u prvoj strofi stih *Bettler werden Füsternbrüder (Prosjaci bit će kneževima braća)* mijenja u *Alle Menschen werden Brüder (Svi će ljudi biti braća)*, ističući time jedinstvo svih ljudi, radije nego predrevolucionarnu ideju jedinstva društvenih slojeva. Važnija je promjena brisanje posljednje strofe iz izvorne verzije:

*Rettung von Tyrannenketten,
Großmut auch dem Bösewicht,
Hoffnung auf den Sterbebetten,
Gnade auf dem Hochgericht!
Auch die Toden sollen leben!
Brüder trinkt und stimmt ein,
Allen Sündern soll vergeben,
und die Hölle nicht mehr sein.*

*Spas od tiranskih okova,
Velikodušnost i prema zločincu,
Nada na smrtnim posteljama,
Milost na stratištima!
I mrtvi trebaju živjeti!
Braćo, pijte i pridružite se,
Svim grešnicima bit će oprošteno,
I pakla više neće biti.*

Između objavljivanja izvorne verzije Schillerove pjesme i praizvedbe *Devete simfonije* gotovo je četrdeset godina burne povijesti koja je stubokom promijenila europsku pozornicu. Schiller piše u zanosu predvečerja Francuske revolucije, a nakon nje pojavljuje se Napoleon, koji pak razočarava Beethovenove ideale. Nakon Bečkog kongresa stvari se vraćaju na staro, ali Beethoven ponovno ne trpi vlast. Zašto je toliko dugo čekao da uglazbi te stihove?

Prema pismu upućenom Charlotte Schiller iz 1793., Beethoven je već tada razmišljao o uglazbljivanju *An die Freude*. Problem je tada bio politički – Schillerova su djela, naime, bila službeno zabranjena. U očima vladara i aristokracije Schiller je bio nepodoban, no građanstvo ga je cijeno i voljelo, smatrajući ga simbolom političke slobode. Bio je uzorom i mladome Beethovenu, koji se oduševljavao idejama slobode i jednakosti. Uz Goethea i Kanta, Beethoven je zdušno čitao Schillerova djela. Ne iznenađuje što je, ponesen vijestima o Francuskoj revoluciji, mladi Beethoven već bio spreman uglazbiti *Odu radosti*.

Schillerova pjesma već je poslužila kao predložak glazbenim djelima Körnera, Johanna Friedricha Reicharda i Franza Schuberta. Još jedno njezino uglazbljenje ne bi se stoga ni po čemu posebno isticalo. No Beethoven za njom poseže u simfoniji, izazivajući ne samo konvencije te glazbene vrste nego i publiku.

Međutim, praizvedba je za njega bila razočaravajuća. Važniji gosti koje je pozvao nisu se pojavili, izvedba nije bila najbolja, zaradio je manje nego što je očekivao, imajući na umu troškove izvedbe. Htio je priznanje, a dobio je podijeljene reakcije

publike. S obzirom na stravu posljednjega stavka, gdje se zbor nije mogao razaznati od instrumenata, a riječi su ostale nijeme u buci, treba li zaista vjerovati da se ne radi tek o promašaju već gluhog, starog skladatelja?

Iako je u početku publika bila podijeljena u pogledu *Devete simfonije*, nakon Bečkog kongresa te ponovno tijekom Beethovenova festivala u Bonnu 1845. godine, simfonija poprima značenje svojevrstnoga simbola europskoga kulturnog jedinstva. Moglo bi se reći da je Beethovenova želja time ispunjena: *Deveta simfonija*, glazbeno nadilazeći dotadašnje simfonije i ujedno predočujući Beethovenove ideale, postaje priznata kao vrhunsko umjetničko djelo koje se koristi u političke svrhe. I odnos prema skladatelju se mijenja: ako je on nekoć morao obilaziti dvorove, sada mu, na njegov festival u Bonn, dolaze odati počast kraljica Velike Britanije i kralj Pruske.

Deveta simfonija se, doduše, shvaćala i kao nekovrsni simbol njemačkoga naroda. Richard Wagner smatrao je u tom smislu *Devetu* dovršetkom simfonije kao vrste. U Drugom svjetskom ratu *Deveta* se u Njemačkoj izvodila u prigodi Hitlerova rođendana. Međutim, domoljubni i nacionalistički predznak nije spriječio njezinu univerzalnost – u izvedbi kojom je ravnao Leonard Bernstein nakon pada Berlinskoga zida 1989. *An die Freude* bila je promijenjena u *An die Freiheit* (*Oda slobodi*). Napokon, *Deveta* je izabrana kao himna najprije Vijeća Europe 1986., a potom i Europske unije.

No o čemu zapravo govori *An die Freude*? Što je radost koju Schiller opisuje? Je li riječ, kako ju je shvatio Bernstein, zapravo o slobodi? Schiller je još za života bio poznat kao buntovnik koji čezne za slobodom, baš kao i Beethoven. Postoji tumačenje da je Schiller morao promijeniti riječ *Freiheit* u *Freude* zbog cenzure. Međutim, u istom je časopisu objavio i dvije pjesme koje su kritizirale religiju pa ih je istraživala cenzura, ali su ostale nepromijenjene. Zašto ne bi Schiller riskirao i s *An die Freiheit*, koja je kritizirala postojeće društvene okolnosti otvorenije nego u kasnijoj verziji? Već su *Razbojnici* pokazali da se Schiller ne libi kad je u pitanju pisanje. No je li doista pisao o radosti ili je radost svojevrstni tajni naziv za slobodu – o tomu je moguće samo nagađati.

Ipak, ne može se poreći da, ako i ne piše izravno o slobodi, Schiller piše o radosti s podtekstom slobode. On shvaća radost kao plod jedinstva i slobode. *An die Freude* je poziv, napitnica kojom se pozdravlja bolje sutra, a pozvani su svi oni koji su voljni boriti se za slobodu i jedinstvo. Beethoven se mogao s tim poistovjetiti. Nazdravljanje radosti uz čašu vina zamijenio je u svojoj posljednjoj simfoniji svečanim zborom. Njezina univerzalnost omogućila joj je vječnost – bez obzira na to tko je i u koju svrhu izvodio *Devetu simfoniju*, politička sjena kao da ne uspijeva prekriti njezin sjaj. *Deveta* prerasta politički iskaz, postajući svojevrstnom odom čovječanstvu. Stoga kojom god političkom prilikom čujemo Schillerove stihove unutar Beethovenova djela, ne treba zaboraviti da je *An die Freude* prije svega bila iskaz njihova ideala kojega su se do kraja držali – radost kao sloboda i jedinstvo svih ljudi.

Klara Kosić, 5. g. studija muzikologije
mentor: prof. dr. sc. Dalibor Davidović

Ludwig van Beethoven

Finale iz *Devete simfonije u d-molu*, op. 125

An die Freude / Radosti

Tekst: Friedrich Schiller, prepjev: Sead Muhamedagić

*O Freunde, nicht diese Töne!
Sondern lasst uns angenehmere
anstimmen und freudenvollere.
Freude! Freude!*

Freude, schöner Götterfunken,
Tochter aus Elysium,
Wir betreten feuertrunken,
Himmlische, dein Heiligtum.
Deine Zauber binden wieder,
Was die Mode streng geteilt,
Alle Menschen werden Brüder,
Wo dein sanfter Flügel weilt.
Seid umschlungen, Millionen!
Diesen Kuß der ganzen Welt!
Brüder - überm Sternenzelt
Muß ein lieber Vater wohnen.

Wem der große Wurf gelungen,
Eines Freundes Freund zu sein,
Wer ein holdes Weib errungen,
Mische seinen Jubel ein!
Ja - wer auch nur eine Seele
Sein nennt auf dem Erdenrund!
Und wers nie gekonnt, der stehle
Weinend sich aus diesem Bund.
Was den großen Ring bewohnt,
Huldige der Sympathie!
Zu den Sternen leitet sie,
Wo der Unbekannte thronet.

Freude trinken alle Wesen
An den Brüsten der Natur,
Alle Guten, alle Bösen
Folgen ihrer Rosenspur.
Küsse gab sie uns und Reben,
Einen Freund, geprüft im Tod,
Wollust ward dem Wurm gegeben,
Und der Cherub steht vor Gott.

*Prijatelji, ne ove tonove,
Nego ugodnije nam dajte
I radosnije da zapjevamo!
Radosti! Radosti!*

Radosti, božanska iskro,
Divna kćeri edenska,
Žarom tvojim prožeti smo,
U tvom hramu, Nebeska!
Čarobnost se tvoja laća
Sveg' što dijeli navika,
Svi će ljudi biti braća
Sred tvog blagog okrilja.
Združite se, milijuni,
Cjelov svijet nek' prožima,
Nad zvjezdanim dvorima
Otac drag nas mirom puni.

Golema kog' sreća zgodi,
Drug da drugu bude on,
S milom ženom tko se srodi,
Neka kliče zanosno.
Sretan tko bar biće jedno
Svojim zvati može sad,
Tko ga nema, plačuć' bijedno
U svoj nek' se skrije jad.
Sve što krugom zemnim hodi,
Neka kliče sveudilj!
Sve do zvijezda seže cilj,
K Neznanoga tronu vodi.

Radost pije biće svako
Na prirode prsima,
Dobri, pa i zli – dakako,
U njoj slijede ružin trag.
Cjelove nam trsje dade,
Prijatelja predobrog,
Za nasladu i crv znade,
Kerubina motri Bog.

Ihr stürzt nieder, Millionen?
Ahnest du den Schöpfer, Welt?
Such ihn überm Sternenzelt!
Über Sternen muß er wohnen.

Freude heißt die starke Feder
In der ewigen Natur.
Freude, Freude treibt die Räder
In der großen Weltenuhr.
Blumen lockt sie aus den Keimen,
Sonnens aus dem Firmament,
Sphären rollt sie in den Räumen,
Die des Sehers Rohr nicht kennt.
Froh, wie seine Sonnen fliegen
Durch des Himmels prächtigen Plan,
Wandelt, Brüder, eure Bahn,
Freudig wie ein Held zum Siegen.

Aus der Wahrheit Feuerspiegel
Lächelt sie den Forscher an.
Zu der Tugend steilem Hügel
Leitet sie des Dulders Bahn.
Auf des Glaubens Sonnenberge
Sieht man ihre Fahnen wehn,
Durch den Riß gesprengter Särge
Sie im Chor der Engel stehn.
Duldet mutig, Millionen!
Duldet für die beßre Welt!
Droben überm Sternenzelt
Wird ein großer Gott belohnen.

Göttern kann man nicht vergelten,
Schön ist's, ihnen gleich zu sein.
Gram und Armut soll sich melden,
Mit den Frohen sich erfreun.
Groll und Rache sei vergessen,
Unserm Todfeind sei verziehn,
Keine Träne soll ihn pressen,
Keine Reue nage ihn.
Unser Schuldbuch sei vernichtet!
Ausgesöhnt die ganze Welt!
Brüder – überm Sternenzelt
Richtet Gott, wie wir gerichtet.

Freude sprudelt in Pokalen,
In der Traube goldnem Blut
Trinken Sanftmut Kannibalen,

Prignite se, milijuni,
Tvorca, svijete, slutiš li?
K zvijezdam' pogled uzdigni!
S neba On nas snagom puni.

Radost jako pero znači
U prirodi vječitoj,
Njom se vrte svi kotači
U toj uri svemirskoj.
Sveđ iz klicâ cvijeće zove,
Sunca svodom prohode,
Dovodi nam sfere nove,
Što ih oči ne vide.
Veselo nek' lete sunca
Kroz nebeski divan svod.
Junački vas, braćo, hod
Vedro vodi put vrhunca.

Iz zrcala od istine
Znalcu ona smiješi se,
Do kreposti uz strmine
Čilo patnik penje se.
S brijega vjere jarko bliješte
Njene divne zastave;
Lijesovi se ruše, trešte,
Radost grli anđele.
Trp'te hlabro, milijuni!
Trpite za bolji svijet!
K zvijezdama nas nosi let!
Bog nas velik blagom puni.

Na božanstva nema ljutnje,
Jednak bit' im lijepo je,
Čemer s bijedom i bez šutnje
S vedrima se raduje.
Svetiti se – čemu sada?
Nedругu se prašta sve,
Neka suza njim ne vlada,
Nek' ga mine kajanje.
Knjigu krivnjâ poništimo,
Neka izmiri se svijet!
Braćo, k zvijezdam' vodi let!
Sudac Bog je, mi sudismo!

Radost kulja iz pokala,
Krv u grozdu rumena,
Blagost, piće kanibala,

Die Verzweiflung Heldenmut.
Brüder, fliegt von euren Sitzen,
Wenn der volle Römer kreist,
Laßt den Schaum zum Himmel spritzen:
Dieses Glas dem guten Geist!
Den der Sterne Wirbel loben,
Den des Seraphs Hymne preist,
Dieses Glas dem guten Geist
überm Sternenzelt dort oben!

Festen Mut in schweren Leiden,
Hilfe, wo die Unschuld weint,
Ewigkeit geschwornen Eiden,
Wahrheit gegen Freund und Feind,
Männerstolz vor Königsthronen -
Brüder, gält' es Gut und Blut:
Dem Verdienste seine Kronen,
Untergang der Lügenbrut!
Schließt den heil'gen Zirkel dichter,
Schwört bei diesem goldnen Wein,
Dem Gelübde treu zu sein,
Schwört es bei dem Sternenrichter!

Očaj, hrabrost stamena.
Braćo, smjesta u visine,
Kada kruži pehar taj,
Pjena nek' se k nebu vine,
Dobrom duhu pehar daj!
Njemu zvijezde hvalu zbore,
Serafini kliču, znaj,
Dobrom duhu pehar daj,
U zvjezdanom dvorcu, gore.

Radost, hrabrost u patnjama,
Uzdanica nedužnih,
Vječnost časnim prisegama,
Istina spram ljudi svih,
Ponosan pred tronom biti,
Život, braćo, krv je, čast:
Zasluga se krunom kiti,
Pogubna je laži slast.
U krug sad se zbijte smjerno,
Vincem se okrijepite,
Zavjet revno slijedite,
Zvjezdotvorcu služeć' vjerno.

Organizator i nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog,
Zagreb, Trg Stjepana Radića 4
Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj
Producentica: Lana Merkaš
Urednica: Jelena Vuković
Lektorica: Rosanda Tometić
Oblikovanje i grafička priprema: Daniel Ille
Tisak: Intergrafika TTŽ d.o.o., Zagreb
Naklada: 500 primjeraka
Cijena: 20 kuna
www.lisinski.hr

LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROCIJENJIV DOŽIVLJAJ!
19/20

Subota, 16. 11. 2019.

JEVGENIJ KISIN, glasovir

Program:

- L. van Beethoven: Sonata br. 8 u c-molu, op. 13, *Patetična*
- L. van Beethoven: Varijacije i fuga u Es-duru, op. 35, *Eroica*
- L. van Beethoven: Sonata br. 17 u d-molu, op. 31, br. 2, *Oluja*
- L. van Beethoven: Sonata br. 21 u C-duru, op. 53, *Waldstein*

Kisina svira Beethovena

Beethovenove glasovirske skladbe u „Beethovenovoj godini“ pod prstima jednoga od najvećih pijanista današnjice, **Jevgenija Kisina**, doživljaj je koji se ne smije propustiti!

Kisina su u sâm pijanistički vrh današnjice dovele virtuozna svemoć u tehničkom smislu i snažan glazbeni instinkt. Tražen po cijelom svijetu, redovito održava recitale u najuglednijim dvoranama Europe, Sjedinjenih Američkih Država i Japana te nastupa s najvećim svjetskim orkestrima i dirigentima današnjice.

LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROCIJENJIV DOŽIVLJAJ!
19/20

Subota, 30. 11. 2019.

ZAGREBAČKI KVARTET

Gosti:

ZAGREBAČKI SOLISTI
SRĐAN BULAT, gitara
FILIP FAK, glasovir

Program:

- S. Dedić: Drugi gudački kvartet (praižvedba)
- M. Ravel: Gudački kvartet u F-duru
- L. Boccherini: Gitaristički kvintet u D-duru, br. 4, G. 448
- E. Elgar: Introdukcija i Allegro, op. 47, za gudački kvartet i gudački orkestar
- B. Britten: Mladi Apolon, op. 16, za glasovir, gudački kvartet i gudački orkestar

Veliko slavlje Zagrebačkog kvarteta

U godini prepunoj važnih obljetnica, velika je radost prisjetiti se i stote (!) obljetnice jednoga od najvažnijih hrvatskih komornih ansambala – **Zagrebačkog kvarteta!**

Uz „najstariji“ hrvatski komorni ansambl, koji danas čine mladi, iznimno talentirani glazbenik Martin Krpan kao prvi violinist, nadarena braća Philips (violinist Davor i violist Hrvoje) te iskusni violončelist Martin Jordan, u ciklusu *Lisinski subotom* zasvirat će i proslavljeni **Zagrebački solisti**, kao i međunarodno priznati mladi glazbenici, gitarist **Srđan Bulat** i pijanist **Filip Fak**.

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

NEPROCENJIV DOĐIVLJAJ INVALUABLE EXPERIENCE